

Sprawa C-328/23

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

25 maja 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberster Gerichtshof (Austria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

25 kwietnia 2023 r.

Strona powodowa:

J

A

Strona pozwana:

Reisebüro GmbH

R GmbH

Przedmiot postępowania głównego

Ochrona konsumentów – Imprezy turystyczne i powiązane usługi turystyczne – Dyrektywa (UE) 2015/2302 – Rozwiązanie umowy o udział w imprezie turystycznej i prawo do odstąpienia przed rozpoczęciem imprezy turystycznej – Rozwiązanie umowy w przypadku nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności występujących w miejscu docelowym – Informacje udzielane przed zawarciem umowy

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, art. 267 TFUE

Pytania prejudycjalne

1. Czy art. 12 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych (Dz.U. L 326 z dnia 11 grudnia 2015 r., s. 1) należy interpretować w ten sposób, że pod pojęciem nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności występujących w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie, które to okoliczności w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej lub które w znaczącym stopniu wpływają na przewóz pasażerów do miejsca docelowego i które uprawniają konsumenta do rozwiązania umowy o udział w imprezie turystycznej bez ponoszenia jakiegokolwiek opłaty za rozwiązanie i na które powołuje się podróżny, należy rozumieć okoliczności, które

- mogą już istnieć w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej; czy też
- nie mogą jeszcze istnieć w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej, lecz występują dopiero pomiędzy tą chwilą a
 - złożeniem oświadczenia o rozwiązaniu lub
 - chwilą rozpoczęcia imprezy turystycznej?

2. Czy art. 12 ust. 2 wspomnianej dyrektywy (UE) 2015/2302 należy interpretować w ten sposób, że nieuniknione i nadzwyczajne okoliczności, o których mowa w tym przepisie, oznaczają okoliczności, które

- nie są znane stronom w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej; lub
- mogą być znane stronom w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej; lub
- nie są przewidywalne ani możliwe do przewidzenia dla stron w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej; lub
- mogą być – ewentualnie według jakich konkretnych, wynikających z dyrektywy kryteriów – przewidywalne lub możliwe do przewidzenia dla stron w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej; lub
- są wprawdzie w ogólnych zarysach znane zaangażowanym stronom w chwili zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej, ale strony nie są jeszcze w stanie ocenić (a co najmniej nie są w stanie ocenić z dużym prawdopodobieństwem) ich konkretnych skutków (np. czy w wyniku panującej w miejscu wypoczynku od [tu: ponad dziesięciu] miesięcy pandemii [tu: wirusa COVID], zostaną urzędowo wprowadzone dodatkowe testy, lockdown lub ograniczenia swobody przemieszczania się); lub

– są oceniane całkowicie niezależnie od stanu wiedzy zaangażowanych osób wyłącznie na podstawie obiektywnych kryteriów – ewentualnie zgodnie z jakimi konkretnymi, wynikającymi z dyrektywy kryteriami się to ocenia?

3. Czy art. 5 wspomnianej dyrektywy (UE) 2015/2302 należy interpretować w ten sposób, że informacje udzielane podróżnemu przed zawarciem umowy – w szczególności udzielane na podstawie art. 5 ust. 1 lit. f) „informacje o formalnościach związanych z opieką zdrowotną” – obejmują również informacje o zarządzonych w związku z pandemią testach, które należy wykonać w miejscu wypoczynku, o lockdownie lub o ograniczeniach swobody przemieszczania się?

W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie trzecie:

4. Czy art. 5 wspomnianej dyrektywy (UE) 2015/2302 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy strony zmieniają (dostosują) warunki umowy o udział w imprezie turystycznej („dokonają zmiany rezerwacji”) w drodze wzajemnego porozumienia po zawarciu tej umowy – na przykład (jak ma to miejsce w niniejszej sprawie) w odniesieniu do poszczególnych usług turystycznych w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. a), takich jak usługi transportowe, trasa lub termin podróży – informacje udzielane przed zawarciem umowy, które mają zostać przekazane podróżnemu, muszą zostać ponownie przekazane w całości (nawet jeśli nie ma na nie wpływu „zmiana rezerwacji”) lub w części względnie zaktualizowane?

Przywołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG, w szczególności art. 5, art. 12 ust. 2

Przywołane przepisy krajowe

Pauschalreisegesetz (austriacka ustawa o imprezach turystycznych, zwana dalej „PRG”), w szczególności § 2 ust. 12, § 4 ust. 1, § 10

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 Powodowie są konsumentami i mieszkają w Austrii w pobliżu granicy z Niemcami. Pierwsza pozwana prowadzi biuro podróży i na początku 2021 r. pośredniczyła w nabyciu przez powodów zorganizowanej przez drugą pozwaną imprezy turystycznej na Kubie.

- 2 W dniu 20 stycznia 2021 r., kiedy w Austrii zarządzono lockdown z powodu pandemii COVID, powodowie zwrócili się do znanej im pracownicy pierwszej pozwanej, tj. biura podróży.
- 3 Pracująca z domu pracownica biura podróży zaprosiła powodów do swojego domu, gdzie wyjaśniła im, że podróżowanie wiąże się aktualnie z dziesięciodniową kwarantanną po powrocie do Austrii, a także z niezbędnymi testami PCR i będzie łatwiejsze w późniejszym terminie, na co powodowie nie wyrazili zgody. Wyjaśniła, że możliwe są loty na Kubę, co drugi powód przyjął z entuzjazmem. Na pytanie pracownicy biura podróży, czy taka podróż jest w ogóle możliwa dla drugiej powódki ze względu na jej niepełnosprawność fizyczną – druga powódka między innymi porusza się na wózku inwalidzkim – druga powódka odpowiedziała twierdząco. Pracownica biura podróży i powodowie zrozumieli informacje na stronie internetowej austriackiego ministerstwa spraw zagranicznych (BMEIA) w ten sposób, że wjazd na Kubę jest aktualnie możliwy, ale wymagany jest test PCR zarówno w przypadku lotu, jak i w przypadku wjazdu na Kubę. Powodowie zostali poinformowani przez pracownicę biura podróży, że podróżni zostaną przewiezieni do zarezerwowanego hotelu i będą musieli pozostać w kompleksie hotelowym do czasu otrzymania wyniku testu. Pracownica biura podróży nie wspomniała, że pomimo negatywnego wyniku testu będą oni mogli opuścić kompleks hotelowy dopiero po pięciu dniach.
- 4 W dniu 20 stycznia 2021 r. powodowie zarezerwowali imprezę turystyczną trwającą od 13 lutego 2021 r. do 3 marca 2021 r. z przelotem Monachium-Frankfurt-Varadero (i z powrotem) oraz zakwaterowaniem w hotelu z wyżywieniem w modelu all-inclusive.
- 5 W dokumentach podróży przesłanych powodom pocztą elektroniczną w dniu 20 stycznia 2021 r. wskazano, że pasażerowie muszą posiadać zaświadczenie lekarskie z negatywnym wynikiem testu PCR na koronawirusa (COVID-19), wydane co najmniej 72 godziny przed przylotem i że będą podlegać dalszemu takiemu testowi po przylocie. Podano następujące dodatkowe informacje:

„W związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa (COVID-19) wydaje się od dnia 19 grudnia 2020 r. od godz. 0.00 do odwołania ostrzeżenie przed wszelkimi turystycznymi oraz innymi niż niezbędne podróżami. Ponadto należy spodziewać się ciągłych ograniczeń w lotach i podróżach, a także daleko idących ograniczeń w życiu publicznym.

– Strona startowa strony głównej BMEIA

Wjazd na Kubę: dozwolony.

Wymagania: negatywny test PCR na obecność wirusa SARS-CoV-2, przeprowadzony nie wcześniej niż 72 godziny przed wjazdem. Dalszy odpłatny test na lotnisku przy wjeździe. Brak kwarantanny. [...]

– *Od dnia 1 stycznia 2021 r. należy przy wjeździe przedstawić negatywny test PCR na obecność wirusa SARS-Co V-2, który nie może być przeprowadzony wcześniej niż 72 godziny przed wjazdem. Ponadto pasażerowie wjeżdżający do kraju będą poddani testowi na COVID na lotnisku. Wynik tego testu powinien być dostępny w ciągu 24 do 48 godzin. Koszt takiego testu wynosi obecnie 30 USD (płatne kartą kredytową) za osobę. Pasażerowie wjeżdżający do kraju muszą podać adres swojego [miejsca pobytu] na Kubie. Jeśli wynik testu będzie pozytywny, zostaną oni odebrani z tego miejsca pobytu i przewiezieni do instytucji państwowej celem odbycia kwarantanny. Jeśli wynik testu będzie negatywny, mogą poruszać się po całym kraju bez ograniczeń. [...]*”

- 6 Ponadto na stronie internetowej BMEIA wskazano na aktualne przepisy wjazdowe i zdrowotne dla obywateli Austrii. Podróżni powinni w odpowiednim czasie zasięgnąć informacji we właściwych placówkach dyplomatycznych i urzędach konsularnych. Najpóźniej 48 godzin przed wyjazdem należy zapoznać się z aktualnymi zasadami bezpieczeństwa [niemieckiego] ministerstwa spraw zagranicznych dla danego rejonu wypoczynkowego i, w razie potrzeby, dostosować dokumenty wjazdowe. Mogą ewentualnie obowiązywać inne warunki wjazdu dla obywateli spoza Niemiec lub obywateli krajów o podwyższonym ryzyku COVID-19. Należy przestrzegać przepisów dotyczących COVID-19 obowiązujących dla zarezerwowanych lotów. Informacje na ten temat można znaleźć na stronie internetowej danej linii lotniczej.
- 7 W dniu 22 stycznia 2021 r. pracownica biura podróży przekazała powodom dokumenty podróży, wskazując na konieczność wykonania testu PCR w przypadku lotu i kolejnego testu PCR na lotnisku na Kubie. Nie można było ustalić, czy odbyła się jakakolwiek rozmowa na temat obowiązującego stopnia ostrzeżenia BMEIA przed podróżami lub rozmowa o tym, że w momencie dokonywania rezerwacji w dniu 20 stycznia 2021 r. obowiązywał dla Kuby szósty stopień ostrzeżenia przed podróżami; nie rozmawiano na temat pięciodniowej kwarantanny w kompleksie hotelowym.
- 8 W dniu 12 lutego 2021 r. pierwszy powód zapytał pracownicę biura podróży, czy udzielone przez nią informacje o testach PCR są nadal aktualne, co pracownica potwierdziła po sprawdzeniu strony internetowej BMEIA. Zostały również omówione warunki wjazdu na Kubę, ale pracownica biura podróży nie wspomniała o wprowadzonym tam od dnia 6 lutego 2021 r. wymogu przeprowadzenia odpłatnego testu piątego dnia po wjeździe. Nie można było ustalić, jakie obowiązki będą wymagane od turystów w tym okresie względnie jakim ograniczeniom będą oni podlegali.
- 9 W dniu 13 lutego 2021 r. powodowie udali się na lotnisko w Monachium, gdzie odmówiono im wylotu, ponieważ nie przedstawili testu PCR.
- 10 Po ich powrocie i po tym, jak pracownica biura podróży poinformowała powodów o ewentualnie przypadającym do zapłaty ryczałcie odszkodowawczym w wysokości 85 % ceny wycieczki, strony uzgodniły zmianę rezerwacji,

przekładając termin podróży na dzień 20 lutego 2021 r. i zmieniając lotnisko wylotu na lotnisko we Frankfurcie nad Menem – przy zaliczeniu dotychczas zapłaconej ceny za wycieczkę.

- 11 W dniu 19 lutego 2021 r. powodowie otrzymali od pierwszej pozwanej dokumenty podróży, w których ponownie wskazano na stronę internetową BMEIA. Powodowie wywnioskowali z tych dokumentów, że sami są odpowiedzialni za wjazd do Niemiec.
- 12 W dniach 18 i 19 lutego 2021 r. powodowie wyszukali informacje, zarówno na stronie internetowej BMEIA dotyczącej Kuby, jak i na różnych stronach internetowych [BMEIA, ÖAMTC (austriackiego klubu samochodowego, motocyklowego i turystycznego), Deutsche Bundesregierung (niemieckiego rządu federalnego)] na temat warunków wjazdu w celu tranzytu z Tyrolu, który od dnia 14 lutego 2021 r. został zaklasyfikowany jako obszar objęty wariantem wirusa, do Bawarii. Powodowie uzyskali przy tym częściowo sprzeczne informacje co do tego, czy, a jeśli tak, to na jakich ścisłych warunkach taki wjazd jest możliwy.
- 13 Na stronie internetowej BMEIA znajdowały się na temat Kuby – oprócz ogólnych, opisanych w pkt 5 informacji dotyczących kraju – następujące, zaktualizowane na dzień 18 lutego 2021 r., informacje, których nie było tam w dniu zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej – 20 stycznia 2021 r.: *„Od dnia 6 lutego 2021 r. przy wjeździe należy przedstawić negatywny test PCR na obecność wirusa SARS-CoV-2. Test nie może być przeprowadzony wcześniej niż 72 godziny przed wjazdem. Ponadto pasażerowie wjeżdżający do kraju będą zobowiązani do wykonania testu na COVID. Koszt takiego testu wynosi obecnie 30 USD (płatne kartą kredytową) za osobę. Po tym następuje obowiązkowa odpłatna kwarantanna w obiekcie wyznaczonym przez państwo kubańskie (głównie hotele). Kolejny płatny test 5 dnia po wjeździe. Wynik powinien być dostępny w ciągu 48 do 72 godzin”.*
- 14 W dniu 19 lutego 2021 r. pracownica biura podróży, w związku z zapytaniem drugiej powódki dotyczącym „kwarantanny” na Kubie skonsultowała się z ambasadą Austrii w tym kraju w sprawie przepisów wjazdowych. Według ambasady austriackiej podróżni musieli pozostać w hotelu do czasu uzyskania wyniku testu PCR, który miał zostać przeprowadzony na miejscu, ale w tym czasie mogli swobodnie poruszać się po kompleksie hotelowym, którego co do zasady nie można opuszczać po godzinie 20.00. Pracownica biura podróży poinformowała o tym drugą powódkę, nie pytając wcześniej drugiej pozwanej o informację na temat innych przepisów dotyczących kwarantanny. Nie zostało omówione, czy dotyczące Kuby informacje na stronie internetowej BMEIA o kolejnym teście piątego dnia po wjeździe były prawdziwe. Powodowie uznali jednak, że tak było, ponieważ w powiadomieniu o podróży wskazano stronę internetową BMEIA. W związku z tym powodowie założyli, iż na Kubie obowiązuje dziesięciodniowa kwarantanna i uznali wtedy, że podróż przestała mieć sens.

- 15 W wiadomości e-mail do pierwszej pozwanej z dnia 19 lutego 2021 r. powodowie oświadczyli, że nie wezmą udziału w wycieczce „z powodu nieuniknionych nadzwyczajnych okoliczności (rozwiązanie umowy z powodu odpadnięcia przyczyny zawarcia umowy)” i zażądali zwrotu zapłaconej przez nich kwoty.
- 16 W każdym razie w dniu 19 lutego 2021 r. obowiązał dla całej Kuby szósty (najwyższy) stopień ostrzeżenia przed podróżami.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 17 Powodowie domagają się od pozwanych solidarnie zwrotu im całej ceny za wycieczkę. Opierają swoje żądanie na naruszeniu obowiązku wyjaśnienia i poinformowania, wadliwym doradztwie i pośrednictwie, ale także na nieuniknionych, nadzwyczajnych okolicznościach, które znacznie utrudniły realizację imprezy turystycznej i pozbawiły ją sensu.
- 18 Zdaniem pozwanych nie wystąpiły żadne nieuniknione, nadzwyczajne okoliczności. Powodowie od początku byli świadomi sytuacji związanej z pandemią i nie pojawiły się żadne nowe okoliczności. Pierwsza pozwana, jako sprzedawca detaliczny, nie jest biernie legitymowana.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 19 Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo co do istoty i uznał, że najwyższy, szósty stopień ostrzeżenia przed podróżami, który został wydany w dniu 19 lutego 2021 r., pozwalał na odstąpienie od umowy na podstawie § 10 ust. 2 PRG, ponieważ oznaczało to, że wystąpiły nadzwyczajne okoliczności, niezależnie od faktu, że pandemia panowała już od roku. Powodowie nie mogli również w ogóle przewidzieć, jakie ograniczenia będą obowiązywać podczas podróży do Niemiec, ale także na Kubie, co doprowadziło w sumie do tego, że podróż przestała mieć sens. Ponadto, zdaniem sądu, pozwane były odpowiedzialne za naruszenia umowy, które skutkowały ich odpowiedzialnością odszkodowawczą i uprawniały powodów do odstąpienia od umowy.
- 20 Sąd odwoławczy uchylił ten wyrok i nakazał sądowi pierwszej instancji wydanie nowego wyroku po uzupełnieniu postępowania. Zdaniem sądu warunki odstąpienia od umowy bez odszkodowania nie zostały spełnione, ponieważ powodowie zarezerwowali imprezę turystyczną, wiedząc o pandemii, a tym samym o wydanych ostrzeżeniach przed turystycznymi i innymi niż konieczne podróżami, dlatego nie przysługuje im ochrona. Dodatkowa kwarantanna po teście, który należy wykonać przy wjeździe na Kubę, nie była nieuniknioną i nadzwyczajną okolicznością, która znacząco wpływa na realizację imprezy turystycznej. Sprzedawca detaliczny i organizator ponosili wprawdzie odpowiedzialność za błędy w przekazanych powodom przy okazji zmiany rezerwacji informacjach, jednakże w takiej sytuacji powodowie, którzy nie wyruszyliby w drugą podróż, gdyby zostali prawidłowo poinformowani i których

samych obciążała odpowiedzialność za niezrealizowanie podróży w pierwszym terminie, byłiby zgodnie z umową uprawnieni do zwrotu ceny za wycieczkę jedynie po potrąceniu ryczałtu odszkodowawczego w wysokości 85 % ceny usług turystycznych, ale nie do zwrotu ceny biletu lotniczego.

- 21 Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) musi teraz rozstrzygnąć skargę (Rekurs) powodów, w której domagają się oni przywrócenia uwzględniającego pozew wyroku sądu pierwszej instancji. Jako sąd ostatniej instancji, Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) jest zobowiązany do odesłania prejudycjalnego, jeżeli prawidłowe zastosowanie prawa Unii nie jest tak oczywiste, by nie było miejsca na uzasadnione wątpliwości. Takie wątpliwości występują w niniejszej sprawie.
- 22 W odniesieniu do pytania pierwszego: Rozstrzygnięcie sporu prawnego zależy w dużej mierze od wykładni art. 12 ust. 2 względnie art. 5 dyrektywy 2015/2302, od której z kolei zależy wykładnia § 10 ust. 2 i § 4 PRG. Podobne pytania były już wielokrotnie kierowane do Trybunału Sprawiedliwości.
- 23 W odniesieniu do pytania drugiego: W literaturze niemieckojęzycznej istnieją różne poglądy odnośnie do wykładni art. 12 ust. 2 dyrektywy 2015/2302, zgodnie z którym to przepisem podróżny ma prawo do rozwiązania umowy bez ponoszenia opłaty, jeżeli „wystąpią” nieuniknione, nadzwyczajne okoliczności w miejscu docelowym lub w jego najbliższym sąsiedztwie. Niektórzy autorzy uznają, że nie ma znaczenia, czy nadzwyczajne okoliczności istnieją w chwili zawierania umowy, w chwili składania oświadczenia o rozwiązaniu umowy, czy też dopiero na krótko przed rozpoczęciem podróży, i uważają, że jeśli takie okoliczności istnieją, podróżny powinien mieć również wtedy prawo do bezpłatnego rozwiązania umowy, gdy rezerwuje imprezę turystyczną, wiedząc o pandemii – na przykład w (ostatecznie niespełnionej) nadziei, że do czasu rozpoczęcia podróży sytuacja się znowu poprawi. Inni natomiast są zdania, że bezpłatne rozwiązanie może być uzasadnione jedynie zdarzeniami, których nie można było w ogóle przewidzieć w momencie dokonywania rezerwacji, ponieważ możliwe do przewidzenia okoliczności nie są „nieuniknione i nadzwyczajne”. Jeszcze inni podkreślają z kolei, że okoliczność uzasadniająca rozwiązanie umowy nie musi być niemożliwa do przewidzenia. Wielu innych autorów podkreśla również, że osobie, która rezerwuje wycieczkę pomimo wiedzy o istniejącym ryzyku, nie przysługuje ochrona.
- 24 W odniesieniu do pytań trzeciego i czwartego: Tekst i motywy dyrektywy 2015/2302 nie dostarczają żadnych jasnych informacji na temat tego, jakie obowiązki informacyjne przed zawarciem umowy powinny zostać nałożone na organizatora lub sprzedawcę detalicznego w odniesieniu do „informacji o formalnościach związanych z opieką zdrowotną”, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. f), i czy odnosi się to również do okoliczności istotnych dla decyzji dotyczącej związanych z pandemią środków zastosowanych w miejscu wypoczynku.
- 25 Z jednej strony art. 5 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2015/2302 nie został wymieniony wśród wyliczonych w art. 6 ust. 1 informacji, które muszą stanowić „integralną”

część umowy o udział w imprezie turystycznej. Z drugiej strony art. 7 ust. 2 stanowi, że umowa o udział w imprezie turystycznej musi zawierać pełną treść uzgodnień, w tym między innymi informacje, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. f).

- 26 Zgodnie z art. 5 ust. 1 dyrektywy 2015/2302 informacje udzielane przed zawarciem umowy mają być udzielane „zanim podróżny zwiąże się jakąkolwiek umową o udział w imprezie turystycznej lub jakąkolwiek odpowiadającą jej ofertą”, ale zgodnie z brzmieniem tego przepisu pozostaje kwestią otwartą, czy i w jakim zakresie istnieje obowiązek informacyjny, jeżeli po początkowym zawarciu umowy o udział w imprezie turystycznej jest ona częściowo renegocjowana i w konsekwencji podejmowane są odmienne uzgodnienia („rezerwacja jest zmieniana”).

DOKUMENT ROBOCZY